HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בשני רעבון תניא (א)רבי אומר [1]ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים (א) לחם שעורים וגו' ואין לך קלה בכל ארץ ישראל לבשל פירותיה יותר מבעל שלישה ואף על פי כן לא בכרה אלא מין אחד שמא תאמר חטים תלמוד לומר שעורים שמא תאמר לפני העומר תלמוד לומר [1]תן לעם ויאכלו אחר העומר היה אמור מעתה ראויה היתה אותה שנה שתתעבר ומפני מה לא עיברה אלישע ששנת בצורת היתה והיו הכל רצין לבית הגרנות ת"ר (ב)[א]אין מעברין את השנה לפני ראש השנה ואם עיברוה אינה מעוברת [ב]אבל מפני הדחק מעברין אותה אחר ראש השנה מיד ואעפ"כ אין מעברין אלא אדר איני והא שלחו ליה לרבא זוג (ג) בא מרקת ותפשו נשר ובידם דברים הנעשה בלוז ומאי ניהו תכלת בזכות הרחמים ובזכותם °יצאו בשלום ועמוסי יריכי נחשון בקשו לקבוע נציב אחד ולא הניחן אדומי הלז אבל בעלי אסופות נאספו וקבעו לו נציב אחד בירח שמת בו אהרן הכהן חשובי מחשבי גלויי לא מגלו מאי משמע דהאי נציב לישנא דירחא הוא דכתיב [2]ולשלמה שנים עשר נציבים על כל ישראל וכלכלו את המלך ואת (ד)(אנשיו) חדש בשנה והכתיב [3]ונציב אחד [אשר] בארץ רב יהודה ורב נחמן חד אמר אחד ממונה על כולם וחד אמר כנגד חדש העיבור ת"ר (ה)אין מעברין את השנה לא משנה לחברתה ולא שלש שנים זו אחר זו אמר רבי שמעון מעשה ברבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורים ועיבר שלש שנים זו אחר זו אמרו לו (ו)משם ראיה [ג]ב"ד ישבו וקבעו אחת אחת בזמנה תנו רבנן (ז)[ד]אין מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית אימתי רגילין לעבר [ה]ערב שביעית (ח)של בית רבן גמליאל היו מעברין במוצאי שביעית ובפלוגתא דהני תנאי דתניא (ט)אין מביאין ירק מחוצה לארץ ורבותינו התירו מאי בינייהו אמר רבי ירמיה חוששין לגושיהן איכא בינייהו (י)תנו רבנן [ו]אין מעברין את השנה מפני הטומאה רבי יהודה אומר מעברין אמר רבי יהודה [ז]מעשה בחזקיה מלך יהודה שעיבר את השנה מפני הטומאה ובקש רחמים על עצמו דכתיב [4]כי מרבית העם רבת מאפרים ומנשה יששכר וזבולון לא הטהרו

כי

בשני רעבון. לפי שכלה התבואה וצריכין לאכול מן החדש: **לחם ביכורים.** לחם אביב משמע שעכשיו היה מבכר: **ושמא תאמר חיטין היו.** שהן אפילות לכך נתאחרו לבשל עד אחר הפסח תלמוד לומר לחם שעורים: **ושמא תאמר לפני העומר היה.** ובזמן ביכר תלמוד לומר תן לעם ויאכלו מלמד שקרב העומר והותר החדש: **אמור מעתה ראויה היתה אותה שנה להתעבר.** על האביב שכשהגיע ניסן עדיין לא היה רוב אביב דהא לאחר ששה עשר בניסן לא ביכרו אלא שעורין ולא קרינא ביה חדש האביב: **ששנת בצורת היתה.** בקראי (כ) משכחת לה: **אין מעברין.** אין יושבין ב"ד קודם ראש השנה לעיין ולומר תתעבר שנה זו בשני אדרים מפני שיש שכחה בדבר קודם שיגיע ומזלזלי בחמץ: **אבל מפני הדחק.** שמא לא יהא שם ב"ד מופלא סמוך לאדר או שמא יצא המלך אדומי ויעכב על ידן מעברין אותה ומודיעין לגולה אחר ר"ה מיד שעיברוה: **ואעפ"כ אין מעברין.** אותה בשני חדשים אחרים אלא כשיגיע אדר יעשו שני אדרים: **זוג.** שני תלמידי חכמים: **בא מרקת.** ° טבריא: **ותפשו נשר°.** חיל פרסיים: **דברים הנעשים בלוז.** תכלת בלוז עושין אותה כדאמרינן בסוטה (דף מו:) היא לוז שצובעין בה תכלת: **עמוסי יריכי נחשון.** נשיא שבארץ ישראל שהוא מזרע נחשון בן עמינדב ראשון לנשיאים: **בקשו לקבוע נציב אחד.** בקשו להוסיף חדש אחד על השנה לעברה: **ולא הניחן אדומי הלז.** מלכות הרשעה גזרה גזירה (ל) עליהן: **בירח שמת בו אהרן.** באב. אלמא מפני הדחק מעיינין בעיבור שנה לפני ראש השנה: **גלויי לא מגלו.** עד לאחר ראש השנה שלא ישכחו בני הגולה: **נציבים.** ממונים: **חדש בשנה.** יהיה על כל אחד לכלכל: **כנגד חדש העיבור.** בשנה מעוברת היה אותו נציב מכלכל באדר השני: **משנה לחברתה.** אם שנה הבאה צריכה לעבר אין מעברין שנה זו מפני צורכי שנה הבאה אלא הצריכה תתעבר: **ולא שלש שנים זו אחר זו.** שא"כ משתנות השנים מתיקונם ובא לו ניסן השלישי באמצע הקיץ: **ב"ד ישבו וקבעו כל אחת ואחת בזמנה.** ולא עיברו ג' שנים רצופות ולא זו אחר זו היו אלא מפני שר"ע חכם גדול היה ובקי בעיבור השנה והוא עומד ליהרג באו ב"ד וישבו עמו ועיינו בעיבור ג' שנים (מ) ולא רצופות אלא כל אחת בזמנה דהא אמרינן מפני הדחק חשובי מחשבינן גלויי לא מגלינן. לישנא אחרינא ולא ג' שנים זו אחר זו תנא קמא נמי בהא קאסר שלא יעיינו בעיבור שלש שנים זו אחר זו בישיבה אחת ואפילו לעברן בזמנן: **משם ראיה בית דין ישבו.** אחרי כן בכל שנת עיבור ועיבור וקבעוה ולא סמכו על אותו מנין אלא לפי שהיה רבי עקיבא חכם גדול עיינו בשלשתם בימיו: **לא בשביעית.** לפי שמאריכין עליהן איסור עבודת קרקע: **ולא במוצאי שביעית.** בשמינית לפי שכלה הישן ומאריכין עליהן איסור החדש: **בערב שביעית.** להוסיף להם חדש לעבודת קרקע: **של בית רבן שמעון (נ) מעברין במוצאי שביעית.** ואין חוששין אם כילה הישן דקסבר מביאין ירק ותבואה מחוצה לארץ לארץ ישראל מאותה שחרשו וזרעו בשביעית והתירם עומר של שביעית: **מאי בינייהו.** במאי פליגי: **חוששין לגושייהו.** שמא יביא עמה מגוש ארץ העמים שמטמא באהל ויטמא טהרות של ארץ ישראל: **מפני הטומאה.** כגון שהיה נשיא חולה ואמדוהו למות ערב הפסח או (ס)שני ימים קודם ויהיו טמאים או שהיה רובן טמאים בסוף אדר וכלתה אפר הפרה ואין יכולין למצוא עכשיו פרה אדומה אין מעברין בכך אלא יעשו בטומאה: **שעיבר את השנה מפני הטומאה.** שנטמאו בימי אחז אביו מעבודה זרה שלא חששו לתורה והיה חזקיהו מחזירן למוטב וידע שלא יספיקו כולן לבא וליטהר עד הפסח ועיבר השנה: **ובקש רחמים על עצמו.** שימחל לו העון. ולקמן [ע"ב] פריך הואיל ואמר רבי יהודה מעברין למה ביקש רחמים על עצמו:

כי

ראויה היתה אותה שנה שתתעבר. וא"ת מנ"ל דילמא אביב הוא דלא הוה אבל פירות האילן ותקופה הוו כתיקונן ואמרינן דעל אחד מהן אין מעברין וי"ל דמסתמא כיון דבעל שלישה הקלה שבארץ ישראל לא ביכרה אלא מין אחד ש"מ דפירות האילן נמי לא הוו וא"ת ודילמא ביהודה הוא דלא הוו אבל בעבר הירדן ובגליל הוו וי"ל דהא נמי שמעינן מבעל שלישה שהיא הקלה שלא ביכרה: **ומפני** מה לא עיברה אלישע. וא"ת ומנא לן דלא עיברה וי"ל דאם איתא דעיברה אי אפשר שלא היו מוציאין (ב) בכמה מינין אחר העומר: **אין** מעברין אלא אדר. וכל שאר החדשים אין מעברין דכתיב (אסתר ג) לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ואי מעברין אחת משאר החדשים לא הוי אדר שנים עשר: **לא** משנה לחברתה. פי' בקונטרס שנה זו שאינה צריכה להתעבר אין מעברין כדי לתקן שנה הבאה ואין הלשון משמע כן אלא נראה דמיירי לחשב דאין מחשבין בשנה זו על שנה שלאחריה ואע"ג דלא מגלין מ"מ אין מחשבין לסמוך על אותו חשבון שלא לעשות חשבון אחר: **ולא** שלש שנים זו אחר זו. פירוש רצופות שלא יצא ניסן ופסח באמצע הקיץ כדפי' בקונטרס וק"ק דמאי איריא שלש אפי' שתים נמי ועוד דקאמר ר' שמעון מעשה בר' עקיבא שעיבר ג' שנים רצופות ורבנן מהדרו ליה ב"ד ישבו וקבעו כל אחת בזמנה פי' ולא רצופות היו ואין הלשון משמע כן ונראה כלשון אחר שפי' בקונטרס דאין מעברין ג' שנים היינו שאין קובעין בפעם אחת להיות שלש שנים מעוברות כל אחת בזמנה (ע) ולפי' זה לא יתכן מה שפירש משנה לחבירתה דמשמע דמודה ר"ש ברישא: **חוששין** לגושיהן. פי' הקונטרס דמטמא באהל וקשה דתניא במסכת אהלות (פ"ב משנה ג) דגוש הבא מארץ העמים מטמא במגע ומשא אבל לא באהל והא דמשמע בפ"ק דשבת (דף טו: ושם) ובנזיר (דף נד: ושם) דמטמא באהל היינו דווקא בארץ העמים אבל אם הביא מעפרה לארץ ישראל לא מטמא באהל לכן צריך לומר דהכא דחיישינן לגושיהן היינו שלא יטמאו במגע ומשא: **שעיבר** השנה מפני הטומאה. פי' בקונטרס שניטמאו בע"ז דע"ז (ג) מטמא בפרק ר' עקיבא (דף פב.) כמת אע"ג דטומאת ע"ז מדרבנן מאותה שעה שמא גזרו עליה דהא דריש ליה התם מקראי דדברי הקבלה ובירושלמי אמר דגולגלתו של ארונה היבוסי מצאו תחת המזבח ותימה שהרי (בט"ו) היו יכולין ליטהר ולמה עיברוה והא סגי בהזאת שלישי ושביעי ואפר פרה לא היו חסרים דכל בית ראשון עמד להם אפר פרה דמשה כדאמר (פרה פרק ג משנה ה) דשניי' עשה עזרא ושמא לא היה להם הדבר מזומן ליטהר:

כהן

עין משפט
נר מצוה

צח א ב ג מיי' פ"ד מהל' קידוש החדש הל' יג:
צט ד ה מיי' שם הל' טו:
ק ו מיי' שם הלכה ו ופ"ד מהלכות ביאת מקדש הלכה יז:
קא ז מיי' שם:

◆

רבינו חננאל

בשני רעבון דתניא היה ר' מאיר אומר ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם שעורים וגו' ומפני מה לא עיברה אלישע מפני כי שנת בצורת היתה והכל רצין אחר הגרנות ואין חשבון בני אדם בתבואה חדשה אלא בחשבון החדשים שבכל שנה ושנה ואם תעבר יתרחק חדש הגרנות וישבר לב בני אדם כי אומרים עדיין נשאר עד הגרנות כך וכך ומייקרין השער לפיכך אין מעברין: **זוג** בא מרקת פי' שני תלמידי חכמים באו מטבריא כדגרסי' במגילה רקת זו טבריא ותפשן נשר. יש מי שאומרים עכבן המלך כי נשר הוא מלך. כדכתיב הנשר הגדול. ויש מי שאומרים עיכבן המטר הנושר מן השמים ובידן דברים הנעשים בלוז היא תכלת וציצית ובזכותכם יצא מידם הזוג ההוא לשלום בלא היזק ועמוסי יריכי נחשון כלומר נשיאי בני דוד המתייחסין מזרע נחשון ביקשו לעבר ולהוסיף חודש על שנה זו ולא הניחם אדומי זה כלומר מנעם שר אדום המושל עליהן אבל בעלי אסופות והן החכמים כדכתיב דברי חכמים כדרבונות וגו' נאספו וקבעו להם נציב אחד בירח שמת בו אהרן. כלומר אעפ"כ נתקבצו החכמים וקבעו עיבור בירח אב הוא החודש החמישי ירח שמת בו אהרן הכהן. הנה החכמים עיברו השנה בחדש אב קודם ר"ה ב' חדשים ואיך שנו בחיצונה ואם עיברוה לפני ר"ה אינה מעוברת ופרקינן חשובי מחשבי קודם ר"ה ולא מגלו אלא אחר ר"ה. תוב מקשינן אהא דתנינן אין מעברין משנה לחברתה. מעשה בר' עקיבא שעיבר ג' שנים זו אחר זו ואמרו חכמים לר' שמעון משם ראיה מפני שב"ד יושבין ומחשבין אחת אחת בזמנה. פי' אע"פ שהורה ר' עקיבא לעבר ג' שנים זו אחר זו לא נגמר הדבר אלא בישיבת ב"ד בכל שנה ושנה וקבעתם לה בעיבור כגון זו שהסכימו לעברה בחודש אב ולא גילו הדבר אלא אחר ר"ה. ויש להקשות והלא שנינו אין מעברין ג' שנים זו אחר זו איך עיברו חכמים בהוראת ר' עקיבא ג' שנים זו אחר זו פי' מפני שסוד העיבור בנוי לעבר בכל מחזור של י"ט שנה ז' שנים מעוברות כדי להשוות שנת הלבנה לשנת החמה. ושלא להוסיף ושלא לגרוע על ז' שנים מעוברות וחל להיות באותה העת י"ד למחזור שהיא שנת עיבור רעבון ולא עיברוה ושנת ט"ו היתה שביעית ושנת י"ו מוצאי שביעית ולא עיברו בהן נמצא שלא עיברו בכל המחזור אלא גו"ח י"א שהן ד' שנים בלבד ולא נשארו במחזור זולתי שלש שנים לפיכך עיברו אותן ג' שנים זו אחר זו למלאות ד' שנים מעוברות במחזור:

ת"ר אין מעברין לא משנה לחברתה ולא ג' שנים זו אחר זו א"ר שמעון מעשה בר' עקיבא כו' וזה שפירשנו הוא הנכון ואע"פ שיש מפרשין פירוש אחר לאו דסמכא הוא דחוי הוא מכמה פנים כי יש שמפרש בענין הזה ועברו בי"ד למחזור אע"פ ששביעית היא אמרו חכמים לר' שמעון (כי ישימם) משם ראיה ב"ד ישבו וקבעו כל אחת ואחת בזמנה כלומר לא סמכו על מה שעיבר ר' עקיבא אלא ישבו ב"ד וחשבו שנה הראויה לעבר עיברוה והשאר נשארו פשוטות זה כלו לאו דסמכא הוא: **ת"ר** אין מעברין את השנה בשביעית ולא במוצאי שביעית של בית רבן גמליאל היו מעברין בשביעית ובפלוגתא דהני תנאי דתניא אין מביאין ירק מחוצה לארץ ורבותינו התירו להביא ירק מחו"ל תנא קמא כת"ק ורבותינו כר"ג: פי' אחר כשהיה ר' עקיבא חבוש חל להיות שביעית בשנת י"ד למחזור י"ט ויובל לאחריה בשנת ט"ו למחזור י"ט ושנת י"ו היא מוצאי יובל ושלחו לר' עקיבא והורה אין מעברין בשביעית ולא ביובל ולא במוצאי יובל הלכך מעברין שנת י"ז י"ח י"ט שלא נשאר במחזור זולתם: **אין** מעברין את השנה מפני הטומאה ואם

מסורת הש"ס

א) היה ר' מאיר אומ' כצ"ל. רש"ל, **ב)** [ר"ה ז. תוספ' פ"ב], **ג)** [פי' על מאמר זה ע' ערוך ערך זג ג], **ד)** צ"ל ביתו, **ה)** תוספתא פ"ב ע"ש, **ו)** [שבת כט: וש"נ], **ז)** [תוספתא שם ושקלים פ"א ה"ב], **ח)** של בית ר"ש ב"ג כצ"ל. רש"ל, **ט)** [נדרי' נג: ע"ש], **י)** תוספתא פ"ב ע"ש, **כ)** [מ"ב ד], **ל)** בס"א: שמד, **מ)** ולא עיברו ג' רצופות אלא כצ"ל. רש"ל, **נ)** [צ"ל גמליאל], **ס)** [צ"ל ששה], **ע)** עי' רש"א,

◆

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם שְׂעֹרִים וְכַרְמֶל בְּצִקְלֹנוֹ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ:
מלכים ב ד מב

2. וְלִשְׁלֹמֹה שְׁנֵים עָשָׂר נִצָּבִים עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְכִלְכְּלוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת בֵּיתוֹ חֹדֶשׁ בַּשָּׁנָה יִהְיֶה עַל הָאֶחָד לְכַלְכֵּל:
מלכים א ד ז

3. גֶּבֶר בֶּן אֻרִי בְּאֶרֶץ גִּלְעָד אֶרֶץ סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְעֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּנְצִיב אֶחָד אֲשֶׁר בָּאָרֶץ:
מלכים א ד יט

4. כִּי מַרְבִּית הָעָם רַבַּת מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה יִשָּׂשכָר וּזְבֻלוּן לֹא הִטֶּהָרוּ כִּי אָכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כַכָּתוּב כִּי הִתְפַּלֵּל יְחִזְקִיָּהוּ עֲלֵיהֶם לֵאמֹר יְיָ הַטּוֹב יְכַפֵּר בְּעַד:
דברי הימים ב ל יח

◆

גליון הש"ס

גמ' יצאו בשלום. בערוך שם הגירסא יצא בשלום: רש"י ד"ה **בא** מרקת וכו' **טבריא**. מגילה דף ו ע"א: ד"ה ותפשו נשר וכו' חיל פרסיים. בערוך ערך זג כתב די"א עכבן המטר הנושר משמים:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לחם בכורים עשרים לחם שעורים **וכרמל בצקלונו** וגו' ואין לך: **(ב)** תוס' ד"ה ומפני וכו' שלא היו מוציאין כמה מינין: **(ג)** ד"ה שעיבר וכו' דע"ז מטמא **כמת** בפ' ר' עקיבא ואע"ג דטומאת ע"ז מדרבנן שמא מאותה שעה גזרו כצ"ל:

◆

מוסף רש"י

אין מעברין את השנה לפני ראש השנה. אין מעיינין בצורכי צבור להודיע לגולה שעיברו ב"ד את השנה, שלא ישתכח הדבר עד אדר הבא (ר"ה ז.). **אבל מפני הדחק.** שמפחידין שלא יגזרו נכרים מליישב ב"ד או שצריך הנשיא לאחר המלך ואין מעברין אא"כ ירצה נשיא (שם). **אין מעברין אלא אדר.** אין מוסיפין חדש על השנה אלא אדר, דכתיב שמור את חדש האביב, חדש הסמוך לאביב עבר שיבא אביב בזמנו (שם). **אחד ממונה על כולם.** הוא עזריה בן נתן האמור למעלה (מלכים א ד יט, וגורס: רב ושמואל). **משם ראיה.** בתמיה (סוכה כח.).